

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר / נכתב ונערך ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:
רחובות- ההגנה 56/5
מל' - 08-9744220
דוא"ל להערות וקבלת
העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לע"נ מרת אדל בת רחל חמאזי ע"ה ע"י בנה ר' ניסים חמאזי הי"ו
גליון 250 שבט תשע"ח

פרשת בשלח

סודו של הבחור שהתקשה לקום בבוקר ממיטתו והפסיד את הטיוול נחשף בפני כל בני הישיבה

"מי כמוכה באלים ה'" (טו, יא)

וכאן הוסיף הרב ואמר לבחור משפט מחץ מלא בתבונה וחכמת חיים, "גם באותה הזדמנות שהיה טיול ולא קמת, אתה יודע מדוע לא קמת? לא בגלל שהיה קשה לך להתעורר, אלא כי אמרת לעצמך, עדיף לי להמשיך לישון ולהפסיד את הטיוול, כדי שבכל פעם שיאמרו לי שבשביל טיול הייתי קם, יהיה לי תירוץ והוכחה שגם לטיול לא קמתי, וכך אוכל להמשיך לישון בשקט ללא שום נקיפות מצפון". הבחור היה המום כיצד הרב קרא את מחשבותיו, ואמר לו "אמת לאמיתה! זה בדיוק מה שחשבתי באותו בוקר של הטיוול...".

גם אנו דומים בחלקים מסוימים של מעשינו לאותו בחור. לפעמים בתוך תוכנו אנו יודעים שהתנהגותנו מוטעית, ביחס לאשה או לבעל, ביחס לילדים, ביחס לסובבים אותנו, או לתורה ולרוחניות, אך אנו מעדיפים להמשיך ולאחוז בהנהגה זו, ומגבבים לעצמנו תירוצים והוכחות שונות ומשונות שאנו צודקים והאמת לצידנו, בשעה שההיפך הוא הנכון. ולפעמים חולפות שנים רבות עד שהאדם עומד על טעותו ומודה בה אם בכלל. לנו בהיותנו נוגעים בדבר אין את הכלים לשפוט מה נכון ומה לא נכון בהליכותינו, ולשם כך עלינו להיצמד לחכמי התורה ולספרי המוסר, שמשמשים לנו כפלס, ומגלים לנו מהי אמת ומהו שקר. וככל שנהיה אמיתיים יותר, ושקופים יותר, כך תשתדרג אישיותנו, ונהפך לבני אדם נוחים וטובים יותר כלפי השי"ת וכלפי הסובבים אותנו.

כמה קשה לאדם להכיר בכך שהוא טועה. טבעו מאלץ אותו להמשיך ולאחוז בדרכו גם אם בתוך תוכו מבין שטעות היא, ובלבד שלא יצטייר כמי שנכשל וטעה. ודבר זה מרחיקו מן התשובה ושינוי המעשים, מכיון שהיסוד הראשון לעשיית תשובה הוא ההכרה בטעות, כי אם אינני טועה על מה אעשה תשובה? ולכן הכח להכיר בטעות הוא כח חשוב להתפתחות הרוחנית ולהתקדמות בעבודת ה'. ופעמים שכדי להוביל את האדם לעבר המסקנה שהוא טועה הקב"ה מביא עליו צער וייסורים המעוררים לפשפוש ומשמוש המעשים וההנהגות.

דוגמא מובהקת לכך הוא פרעה מלך מצרים שעבר תהליך מורכב שטלטל אותו מקצה לקצה, מכפירה מוחלטת של "מי ה' אשר אשמע בקולו", עד לאמונה שלימה בה' ואמירת "מי כמוך באלים ה'". זה אמנם לא קרה כה מהר, בשל העובדה שהוא הכביד את לבו והתעקש שלא להכיר בטעותו, ולכן נאלץ לקבל "על הראש" מכות איומות, אך לבסוף חזר בו והאמין בה' בכל לבו. וכפי שדרשו חז"ל (ילקוט ש' שמות רמז קע"ז), שכנגד שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו" עשה תשובה ואמר "מי כמוך באלים ה' מי כמוך נאדר בקדש", והצילו הקב"ה מבין המתים והעמידו לספר כח גבורתו, והלך ומלך בנינוה. וכששלח הקב"ה את יונה לנינוה להינבא עליה להחריבה, שמע זאת פרעה ועמד מעל כסאו וקרע את בגדיו ולבש שק ואפר. ורבינו חיים פלוטאל (כאן) כתב, "בשעה שאמרו ישראל שירה, שמע פרעה קולם כשהיה בים ונשא אצבעו לשמים ואמר, אני מאמין בך וכו'. וכשבא יונה הנביא ואמר עוד ארבעים יום וינינוה נהפכת, נודעו פרעה ועמד מכסאו ואמר, אני יודע שאין אלוקים בעולם אלא הקב"ה", ועשו תשובה".

האברך מבורו פארק שתק ולא הגיב למי שנישל אותו ממקומו, ואז אירע דבר שהדהים את כל מתפללי בית הכנסת...

"מי כמכה באלים ה'" (שם)

רש"י פירש "באלים- בחזקים". אך במסכת גיטין (נו, ב) דרשו "מי כמוכה באלים ה'- מי כמוכה באילמים", ששומע חרפתו ושותק. אולם הכלי יקר כתב שדוחק לומר שחז"ל הוסיפו אות מ' למילה ודרשו מלשון "אילמים" בשעה שהכתוב אומר "אלים". ולכן פירש שבודאי אף חז"ל מסכימים ש"אלים" היינו חזקים, אלא שבמה מתבטא חזק זה? ב"אילמים"! כי כל השומע עלבונו ומתאפק וכובש את יצר כעסו הרי הוא חזק ותקיף מאין כמותו, וזהו דרכו של השי"ת ששומע חרפתו ושותק ועושה עצמו כאילם, כמו ששתק לפרעה על אשר אמר "מי ה'". וכנגד שתיקת ה' לפרעה אמרו ישראל "מי כמכה באלים ה'". נלפי המבואר לעיל שפרעה בעצמו אמר "מי כמכה" הרי זה כמין חומר. שהוא עצמו שיבה לה: על גודל כחו ושתיקתו כנגד מה שחירפן.

בני הישיבה שידעו על בעיית הקימה הכרונית של הבחור, ואף ידעו שאלו הטענות שהוא משמיע כל הזמן באזני המשגיח ורבי הישיבה, היו במתח רב וציפו לראות מה יענה לו הרב.

ואכן, הרב דיאמנט הידוע בפיקחותו ובנסיגתו הרב, סיפק את הסחורה ולא אכזב את הקהל. הוא פנה אל הבחור ואמר לו, "אני מוכן לענות לך, בתנאי שתתחייב שלא להיכנס בתוך דבריי". והבחור הבטיח לעמוד בכך.

ואז פתח הרב ואמר "תראה. אם הייתי מוציך לך 1000 דולר אם תצליח לקום בזמן במשך שבוע בודאי הייתי קם". הבחור ניסה להתפרץ ולענות, אך הרב דיאמנט הזכיר לו את התחייבותו שלא להפריע, ואמר "אתה מנסה לומר שלא הייתי קם. אך אני אומר לך שאפילו בשביל 100 דולר לשבוע הייתי קם". ואם בכל זאת תתעקש ותאמר שלא הייתי קם. נו, ומה היית עושה אם חבר היה מעיר אותך בצעקה ומוזהיר אותך מפני נחש שנמצא מתחת למיטתך, וכי לא היית קם? בודאי שהיית קם! אלא מה, הקב"ה לא שווה אצלך אפילו נחש. מפני נחש היית קם, ומפני הקב"ה אינך קם אלא ממשיך להתנמנם במיטה".

ובכלל מה שנצטוונו ללכת בדרכי השי"ת מצווים אנו אף להתאמץ ולסגל לעצמנו מידה זו של סבלנות ואיפוק וכבישת הכעס כנגד המחרפים. אין זה נסיון קל. פעמים שהעלבון צורב מדי מכדי לשתוק, והשתיקה כה קשה, עד שלא לחינם אמרו (חולין פט, א) "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה". צריך הרבה כח כדי להיות בסיס איתן שהעולם כולו ניצב עליו, ואם העולם עומד על מי שבולם פיו במריבה הרי זו עדות מפליאה על הקושי הגדול שבדבר ועל תעצמות הנפש הנדרשות לשם כך.

ב. בחוברת "קול ברמה" (שבט גליון 321) מובא המעשה הנפלא הבא שאירע לאחרונה ושממנו יש ללמוד הרבה על מעלת השתיקה. בבית הכנסת של אחת מהקהילות החרדיות בבורו פארק היה אברך שקבע את מקום תפילתו בסמוך לכסאו של הרב. הוא ישב שם דרך קבע במשך כ-15 שנים, ושאל סיפוק רוחני רב מכך שהוא וילדיו מתפללים סמוך לרב ולמדיים מהנהגותיו המופלאות.

הרב עובדיה בן יעקב ושמעה יעבץ ז"ל
יששכר בן מנחם ורפאל בנגיב ז"ל
רחמים בן פרחא רויצ'ס ז"ל

מסעוד בן יוסף ע"י ר' אבידן אברהם הי"ו
מערבי סעיד בן גינה מאוזן ז"ל
חיים בן אסתר עייאש ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרח ע"ה

והנה ביום מן הימים נישג אליו אחד המתפללים וטען שהמקום שייך לו. האברך היה מופתע מאד ולא האמין למשמע אנוני, הוא יושב כאן כל כך הרבה שנים וכולם יודעים שהמקום שייך לו. אך הלה לא ויתר וטען שלפני 15 שנים ביצעו הרחבה במבנה בית הכנסת ועד אז הוא יושב במקום ההוא. אתה באת לכאן רק לאחר ההרחבה. ולכן המקום שייך לז"ל אמר כשכולו מלא תרעומת וזעם על האברך.

האברך היה יכול לדחות את טענותיו בקש ולהוכיח לו בעליל שדבריו שקריים והמקום לא היה שלו מעולם, וכיצד פתאום נזכר לאחר כל כך הרבה שנים שהמקום שייך לו ולא תבע זאת עד עתה. אך הוא שתק. הוא עשה כן מפני שלאחר פטירת מרן הרב שטיינמן זצ"ל הוא החליט לקבל על עצמו ללכת בדרכו של הרב שהיה מפורסם במידת השתיקה. והבין שכעת זימנו לו מהשמים נסיון כדי לבודנו במידה זו, ולכן שתק ולא להגיב לטענות ובאצילות רבה קם ופינה את מקומו ללא אומר ודברים ועבר למקום אחר בבית הכנסת.

והנה לאחר 48 שעות אירע דבר נורא. מעל המקום המדובר היה תלוי מאוורר שפעל בבית הכנסת שנים רבות. ובתפילת שחרית של שבת קרס לפתע המאוורר ונפל ממש על המקום שבו ישב האברך עד לפני יומיים! התקרה בבית הכנסת גבוהה, והמאוורר נפל על השולחן ונשבר לרסיסים. איזה נס גדול היה זה. ה"טוען" הנ"ל לא הגיע לבית הכנסת באותה שעה. והאברך שישב שם שנים על גבי שנים היה גם היה בבית הכנסת אך ישב במקומו החדש, וכך ניצל מסכנה גדולה. לא קל לתאר מה היה עולה בגורלו אם היה יושב שם, אך שתיקתו עמדה לו להינצל ולצאת ללא פגע. מה רב הוא אם כן כח השתיקה, וכמה גדול כוחה להגן על האדם מכל צער ומכל צרה.

כל הספינות בנמל טבעו, והעשיר רץ לביתו של ר' שמעון שקוף ו"התלונן" על בני הישיבה...

זיבוא עמלק וילחם עם ישראל בפינים" (זו, ח)

ידוע ומפורסם מה שדרשו חז"ל (ילקוט) בשלח (רסג) "אין רפידיים אלא רפיון ידים. לפי שרפו ידיהם מדברי תורה לכך בא השונא עליהם". וכבר העירו שתורה לומדים בשכל ובפה ולא בידיים, וכיצד שייך רפיון "ידיים" בתורה? וביאר האדמו"ר מאזריזוב רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין זצ"ל בספר באר משה (פר' קרח) בדרך דרש, שכונת חז"ל לרפיון בהחזקת תורה, כי העצה לנצח את עמלק היא על ידי החזקת תורה והגברת כח לימודה בעולם, והחזקת תורה היא בידיים, וכמו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", שהאדם תומך ומחזיק בידייו את לומדי התורה. ובשעה שרפו ידיהם מהחזקת תורה בא עליהם עמלק. וזהו שנאמר (פס' יא) "והיה כאשר ירים משה ידו", שכאשר יש החזקת תורה והרמת יד בנדיבה לטובת עמלי תורה, אזי "וגבר ישראל". אך חז"ל "כאשר יניח ידו", ויש רפיון בהחזקת התורה, אזי "וגבר עמלק".

והוסיף לבאר בדרך זו את הפסוק "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" (דברים כה, יח). כי כל מלחמתו של עמלק היא לנתק את הקשר והחיבור שיש להמון העם [שהם בבחינת "הנחשלים אחריו"] עם לומדי התורה, ואת על ידי שמרפה את ידיהם מהחזקת תורה. שכן כל קיומם של המון העם הוא בזכות תמיכתם בעמלי התורה, כמו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום" (דברים ד, ד), ודרשו חז"ל (בתובות קיא, ב) שהיכולת של מי שאינו תלמיד חכם להידבק בה' היא רק על ידי החזקת תורה. ועמלק שרצה להמית את ישראל ולנתקם ממקור הקדושה, עושה זאת על ידי שמחליש אותם מלהחזיק

לומדי תורה, עד שנעשים בבחינת "ויזנב בך", כלומר כ"זנבות" שאין להם קשר עם הראש.

ב. עמלק שפגע בלומדי התורה דרך מחזיקי התורה לא המציא את השיטה, וקדם לו בכך המלאך [של הסבא שלו עשו] שנאבק עם יעקב, וכשראה שאינו יכול לו הכהו בכף ירכו, ואמרו בוזהר הקד' (פרי' וישלח) שהירך המעמיד את הגוף מסמל את התמיכה דאורייתא שמעמידים ומחזיקים בממונם את לומדי התורה, וכשראה המלאך שאינו יכול לנצח את יעקב שמסמל את התלמיד חכם, פגע בו דרך מחזיקי התורה בכך שהחליש והרפה את ידיהם מליתן בעין יפה להחזקת תורה. וכאז כן היום מקדש היצר הרע מלחמה בבני התורה בדרך זו. ולכן לא פלא שיש רבים שמוכנים לתרום לכל מטרה חוץ מללומדי תורה.

ומהי האמת? האמת היא שאין זכות גדולה יותר מאשר זכות החזקת לומדי תורה. האברך שאתה מחזיק מדי חודש הוא "שקיע" המסוגל ביותר עבורך, וככל שהוא ילמד ויעמול היטב בתורה, יתברכו נכסיו ותצליח בכל מעשי ידיו.

וכבר דרשו על כך את הפסוק "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך" (דברים לג, יח). כי בדרך כלל היוצא לעסוק בסחורה ומשא ומתן אינו יודע האם יצליח והאם מאמציו יעשו פרי ויזכה לרווח הגון, ובפרט שיתכן שלא רק שלא ירוויח אלא אף יפסיד בעסק כושל, ולכן בשעת יציאתו אינו שמח אלא דואג ומהרהר מה צופן לו העתיד, ורק לאחר שנשא ונתן והצליח והרוויח אזי שמח הוא בחזרתו לביתו. אך משה רבינו אומר לזבולון "שמח זבולון בצאתך", כלומר שאתה זבולון הנך הסוחר היחיד שיכול לשמוח כבר בצאתו לעסקים, ומדוע? מפני ש"יששכר באהליך" ומתמיד בעסק התורה בזכות החזקת ותמיכתך בו, ועל כן מובטח אתה שתזכה לסייעתא דשמיא מופלגת בעסקך.

זה הכלל! כשאתה משקיע ותומך בעסק של ה', ה' משקיע ותומך בעסק שלך. ומהו העסק של ה'? "מיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד!" "בית העסק" של השי"ת הוא בית המדרש בו הוגים אברכי הכוללים בתורה הקד', ובפרט מקום שלומדים בו הלכה למעשה, ותמיכתך בעסק זה מכל הלב ככל יכולתך וכפי מומןך תפתח ותאיר את מולך עד בלי די. ג. שמעתי מהגאון רבי אמנון לימואי שליט"א ראש כולל "דרכי תורה" רחובות ששמע מהגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל ראש ישיבת בית מאיר מעשה בגאון רבי שמעון שקוף זצ"ל ראש ישיבת גרודנא שבלויטא.

היה עשיר אחד שהיה תומך רבות בישיבת גרודנא מתוך אמונה שהדבר משפיע לו ברכה והצלחה בעסקיו. עיקר רווחיו היו מספינות שהיו בבעלותו. יום אחד התחוללה בעיר סטרה עזה וספינות רבות שעגנו בנמל טבעו. העשיר שחלק גדול מספינותיו היו בנמל באותה שעה, לא רץ לנמל כמו כולם כדי לנסות להציל את ספינותיו, אלא מיהר לביתו של ראש הישיבה הרב שקוף, והתלונן שבני הישיבה התרפו בלימודם ולכן לא הגינה זכות התורה על ספינותיו. היה פשוט וברור לו שהתורה שהוא מחזיק אמורה להגן על ספינותיו ורכושו מפני כל פגע ואם אירע נזק כל שהוא ודאי שהיה רפיון בלימוד.

ראש הישיבה סירב לקבל את דבריו וטען שהדבר לא יתכן, מכיון שבני הישיבה למדו בריתחא דאורייתא כבכל יום, כשקול התורה נשמע בבית המדרש בגאון.

העשיר יצא מן הבית ועשה את דרכו לנמל, ואז נגלה בפניו הנס הגדול שאירע לו, כל ספינותיו עמדו זקופות ואיתנות כשהן היחידות בנמל שלא טבעו ושלא אירע להם כל נזק! הדבר היה לשיחת היום בנמל ובעיר כולה, כולם התפללו כיצד זה יתכן שדוקא ספינותיו שרדו את הסופה הנוראית, אך הוא כבר ידע את התשובה... "עץ חיים היא למחזיקים בה", למחזיקים בה ולכל אשר להם, ביבשה ובאוויר וגם בים הסוער...

ותן "מטר" לברכה. בוא ליטול חלק בבנין בית מקדש מעט, וקנה לעצמך זכות לדורי דורות!

בניית בית מקדש מעט של מוסדות "דרכי תורה" רחובות בעיצומה, ואפשר לזכות בנדבת הריצוף (90,000 ש"ח), התאורה (60,000 ש"ח), המיזוג (40,000 ש"ח), מטר (8000 ש"ח), אמה על אמה (4000 ש"ח). לבנה (1000 ש"ח). וכן הקדשת והנצחת הבנין או בית המדרש או חדר לימודים [אפשרי בתשלומים]. המקום ישמש כמגדל-אור של הפצת תורה ועשיית חסד והעמדת מורי הוראה בישראל. טל' לפרטים 08-9452903 או 054-2637798

"קו החיזוקים" - הדקות שלך מעולם לא היו מרתקות כל כך!

בחסידי ה' כ-850 מאיזנים כבר הצטרפו לקו החיזוקים שנפתח לפני כחודשיים. בקו משודר מדי יום סיפור מרתק עם מסר קצר וקולע (רק 2-3 דקות בממוצע) מאת הרב ראובן גולן. בבית, ברכב, בעבודה, בתור בבנק ובדואר, תוכלו להאזין לתוכן עשיר בשלל נושאים: אמונה ובטחון, כוחות הנפש, התמודדויות בנסיונות החיים, שידוכים וזוגיות ושלוש בית, חינוך, נוער נושר, ובין אדם לחברו ועוד. השידור נשלח כשיחת טלפון לטל' הניחא או הנידי. להצטרפות חייגו 050-4122172. לאחר ההצטרפות ניתן לחייג לקו שמספרו 03-3089610 בכל שעות היום, להקיש 1, ולהאזין לפינה היומית. השימוש בקו בחינם. להפסקת השיירות הקישו 6.

מאגר שיחות ושיעורי הרב ראובן גולן

בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1, או 8*, אמור את שם המרצה והקש 1-1].

שמעון בן מוסא כורש ז"ל ע"י בתו הגב' יששכר תח' ♦
יהודה בן רבקה ז"ל ע"י בנו הרב יצחק שמעוני הי"ו ♦
מיסודי מסעודה בת פרחא ע"ה ע"י הרב נעמן אליהו ♦
מנטה מרגלית בת רוזלה ע"ה ע"י ר' זרזק אברהם הי"ו ♦ רחמים בן יעקב אמנו ז"ל

חממה בת אהרון שעירי ע"ה
אלכסנדר בן גאלינה טודרין ז"ל ע"י קמינסקי
מסעודה בת שמחה ע"ה ע"י שער

רחל בת צלחה מעברי ע"ה ע"י בתה הגב' סלמי תח'
שמעון בן דוד ז"ל ע"י נכדו אהוד פיקל הי"ו
מרים בת שרה פיקל ע"ה

אליהו בן רחל חלפון ז"ל
רחל בת גז'לי כמזונה חלפון ע"ה
אברהם בן חממה קרואני ז"ל